

Mona Hamnes
Ravnun. 7
8300 SVOLVÆR

DOMSBASUNISTENE

Et lite bidrag til norsk og nord-norsk sekthistorie 1

INTRODUKSJON

I 1887 kom den utflytta sørlendingen Anen Reinertsen tilbake til Norge. Med ham tok et særprega kapittel av norsk sekthistorie til. Han fikk ikke lange virketida, men rakk å bli en videre kjent og berykta person før han døde i 1891.

I dag er han imidlertid ukjent utafor enkelte kretser i Nord-Norge, som ser på ham som Guds utvalgte redskap. Han er også nesten ukjent i den kirkehistoriske litteraturen.

I det følgende skal jeg prøve å gi ei lita skisse av Reinertsens virksomhet og den retninga han ga opphav til. Den kalte og kaller seg Guds menighet. På bakgrunn av samtidas språ bruk vil jeg omtale den som "domsbasunisme".

Framstillinga har ikke store vitenskapelige pretensjoner, da bare begrensa deler av det aktuelle kildematerialet er gjenomgått. Men ei slik skissemessig skildring kan kanskje likevel ha sin verdi på bakgrunn av at det er skrevet svært lite om temaet.

Framstillinga har et visst preg av materialsamling. Den har nemlig langt fra fått noen endelig utforming, men kan forhåpentligvis også i den foreliggende skikkelse yte et lite tilskudd til norsk kirkehistorie.

II LITTERATUR

To undersøkelser som har relevanse for denne framstillinga foreligger. Den ene er Thorstein Gunnarsons skildring av Reinertsen og hans virke i boka "Dommedagsventing. Millenismen og den innslag i norsk kristendom", Bergen 1928. Framstillinga gir mange biografiske data, men vi får lite informasjon om oppslutning, spredning og kultus. Forfatteren er negativt forutinntatt overfor emnet og dokumenterer i liten grad opplysningene sine. Gunnarsons bok må derfor brukes med forsiktighet.

X Den andre undersøkelen er ei semesteroppsæve i historie grunnfag fra Nordland distriktshøgskole: En studie av Guds meninghet i Flakstad kommune (uten årstall). Her får vi en oversikt over Reinertsen og hans virksomhet, et riss av Guds menighets lære og som det mest verdifulle, ei skildring av menighetens historie i Flakstad. Forfatterne har imidlertid så å si ikke hatt tilgang til grunnlegernes skrifter.

Ei ny framstilling med sikrere kildemessig basis kan derfor fylle et behov.

III KILDER

Det viktigste kildematerialet for framstillinga er bladene "Domsbasunen" og "Tempelsvæben" foruten enkelte pamfletter av Reinertsen og hans arvtaker, Amund Waag.

Reinertsen ga ut tallrike mindre skrifter, men en noenlunde grundig gjennomgang av disse ville sprenge samma for undersøkelsen. Dessuten sjentas or variere han temaene sine i det uendelige, slik at det nok ikke fins så mye nytt i det som ikke er gjennomgitt.

Domsbasunen kom ut med i alt 33 nummer i Chicago i 1886-87. Tempelsvøben blei utgitt i tidsrommet 1889-1899, først i Arendal, seinere i Kragerø. Bladene var førtløpende paginert, noe som gjør henvisningen enkelt.

Større deler av Domsbasunen blei utgitt som bok med tittelen "Det evige evangelium", 2. utg Kragerø, 1905.

Språkbruken i disse publikasjonene er svært aggressive og tildels grov med sterke angrep på personer og institusjoner. Dermed kan vi lokalisere motstandere og få hjelp til å profitere bevegelsen løremessig og tildels sosialt. Dessuten trykkes brev både fra venner og uvenner slik at det er mulig å si noe om utbredelse og virksomhet.

Sjekking av faktiske opplysninger er vanskelig, men der det er mulig, ser bladenes anfersler ut til å være vederheftige. At utenforståendes påstander om negative forhold i menigheten refereres uten retusjering, styrker også tilliten til påliteligheten.

Av samtidig litteratur er kanskje det virktiøste en anonym, polemisk pamflett ""Profeten" og "domsbasunisten" Aanen Reinertsen afslyret". Stavanger 1890, forkorta Profeten. Dette skriften ser ut til å gi tilforlatelig informasjon (bla ved lange sitater fra Reinertsen) når det sammenholdes med menighetens egne skrifter.

I tillegg fins det endel kommentarer til Reinertsen og domsbasunistene i 1890-åra både i presseorganen og offisielle dokumenter.

Enkelte muntlige opplysninger har anført kilde i teksten.

IV Reinertsens sjølforståelse og budskap

Aanen Reinertsen var sørlander, født i 1852 i Sør-Audnedal ved Mandal. 17 år gammel dro han til sjøs, men fra 1875 til 1887 oppholdt han seg i USA. I følge Gunnarson (s 47) var han ei tid mormon og bodde i Utah, men den avgjørende hendelsen i Reinertsens religiøse utvikling fant sted 27. januar 1883. Da blei han etter lengre tids store fysiske psykiske lidelser ved en spesiell opplevelse overbevist om å være Guds spesielle utsending til å gjenopprette den sanne kirke på jorda. Han identifiserte seg med flere skikkelsjer i Johannes Åpenbaring, f eks engelen i 10,1 og engelen i 14,6. Men framfor alt forsto han seg som gutten som blei født i ørkenen, 12,4 ff. "Drengebarnet". (Se Det evige evangelium, s 161-167).

Denne opplevelsen var så epokegjørende at ved den blei Jesus igjen født til verden "for at danne sig en brud og menighed... og at den første opstandelse da var foregåt i mig" (s 165) Sitatet henspiller på Joh Åp 20,5 og innebærer at tusenårsriket nå tok sin begynnelse.

Uttrykt med Reinertsens apokalyptiske språkbruk, måtte menneskene nå ta stilling i "striden mellom Kristi Tjener (nemlig Reinertsen) og Drengens engle".

Dragens

Han var Guds "Svøbe" "hvormed Herren skal leddrive sine Fiender, og rejere 2 sine utvalgte". (Tempelsvøben s 1) Dette betydde at ingen som holdt seg til de bestående religiøse samfunna kunne bli frelst, for "Kristi Samfund skal ikke være at finde udenfor Drengens Samfund" (Dombsbasunen s 57). På denne bakgrunn blei Reinertsens forkynnelse sterkt polemisk. Han fordømte først og fremst de religiøse lederne og deres ulike lærer. Disse omtales som "hårde Halse og Afgudsdyrkelsens stiftere" med "Antikristens lærdommer" (Tempelsvøben s 212). Dette temaet varierte Reinertsen i det uendelige. Roseniansk forkynnelse kaltes "de

nyospundne i jenfødelseslærdomme" (s 113). Eller han kunne snakke om "disse nutildags djævlehellige, men navnkristlige, de fornækter, hva ikke Djævlene tør nægte; Alt-saa ser man disse at være værre end deres Fader, Djævelen. (Dommsbasunen s 1). Norske statskirkeprester kom under samme dom. (s 26 ff). De blei dessuten kritisert på økonomiske premisser, noe jeg kommer tilbake til.

Alle som holdt seg "Dragen" og altså forkasta Reinertsens forkynnelse, hadde forferdelige ting i vente. Nå var nemlig "antikristens tid løbet ud" og Guds fiender skulle slaktes. Guds "vredes og hævns dag" sto for døra. Alle slags sjukdommer, sult og naturulykke skulle ramme dem som ikke slutta seg til "Drengen". De sju vredesskålene i Joh Åp 15,7 ville bli tömt, (Se Det evige evangelium s 33-37, 364-369, 560 f, 562-67).

Fryktmotivet sto med andre ord sentralt i Reinertsens forkynnelse. Hans spekulasjoner om når tusenårsriket skal komme, kan jeg ikke gå inn på her. Men forkynnelsen hadde også ei anna side. Han innbød til "Guds fred og kjærighet og Åndens samfund i Jesu liv fra og i blodet". (Tempel-svøben s 241). De som tok imot "den gamle sandhed", hadde del i "blodets forsoning".

(ca. 1925 →
preferte han
at dyrets tid
skulle være
fortbi)

V SAMFUNNSDANNELSE

Reinertsen hadde fått i oppdrag å nydanne Guds menighet. I Chicago samla han om seg ei gruppe mennesker, angivelig ca 30 (Gunnarson s 48). Hvordan menighetslivet arta seg, veit vi lite om. Enkelte sanger og enkeltvers gjengis i Det evige evangelium (s 121 og 396). På s 395 står dette:

"En kriger i Guds rige, fra Gud nu kommer er; på sanheds hest med sanheds våben, han skal nu stride for Guds hær; på sanhedsgrund, i Jesu liv, vi Dragens engle nu tør møde.

Thi ordets seier den er vår, det skal de nu få føle".

Alle bodde sammen i et hus i byen. I følge norsk-amerikanske kilder var det flest kvinner som hadde forlatt sine menn og bodde og levde seksuelt sammen med Reinertsen. Menn hadde også adgang til samfunnet, men måtte leve atskilt fra kvinnene. (Gunnarson s 48) Domsbasunen tilbakeviste de påstandene som verserte om seksuelle utskeielser. Bladet la imidlertid ikke skjul på at Reinertsen hadde kommet i et sterkt motsetningsforhold til de norske menighetene i Chicago (s12).

Forholda blei tydeligvis så vanskelige der at han fant det best å dra tilbake til Norge. Men han hadde fortsatt støtte i USA, blant norsk-amerikanerne, bl a kom det anseelige pengemidler til virksomheten i Norge derfra. (Tempelsvøben s 100, Gunnarson s 50). I 1887 begynte han så virksomheten sin i Kragerø. Hvordan han fikk danna en menighet der, kjenner jeg ikke til, men han fant støtte hos en del mennesker i byen. (Se Krog Steffensen i Kragerø bys historie, Kra 1916, s 167.) Likevel dro han etter kort tid til Larvik og kjøpte eller leide eiendommen Bellevue. Her vakte Reinertsen og Domsbasunen et visst røre, og flere nummer blir sendt øvrigheten på grunn av sterke angrep på geistlighet og kirke. (Profeten s 17) Endel eksemplarer blei beslaglagt og det blei anlagt sak mot Eriksen. Den førte bare til innleggelse på Gaustad asyl for observasjon.

Siste fase i Reinertsens offentlige virke fant sted i Arendal. Etter Gaustadopp holdet (utskrevet 1888) fant han seg ikke lenger til rette på Bellevue. Denne siste perioden var prega av stor aktivitet. Han kjøpte bokpresse til bruk for egne produkter. (Profeten s 26). Misjonærer blei sendt ut (Aasli Samuelsen s 13). Disse vandra til fots gjennom Danmark og England uten påvirkelig resultat. En menighet i Alborg i Danmark fantes tidligere. Se Tempelsvøben s 155.

Men det var uro i Reinertsens menighet. Johan Ager, en av de første tilhengerne, hadde begynt å tvile på "Drengebarnet" på grunn av feilslåtte profetier. Sammen med et par andre i menigheten meldte han Reinertsen til politiet for usedelighet. (Profeten s 27-29). Under de påfølgende rettslige forhøra tilsto mange av kvinnene i menigheten at de hadde hatt kjønnslig omgang med Reinertsen.

I Mai 1890 blei han innlagt på Eeg asyl til observasjon og døde 4. juli året etter.

I 1890-året kom det en allerede mykt. Han var da bryggsjef ved Kragerø brygge og hadde dømt seg selv til å leve et misnøye-opphold ved kysten i Norge. I denne tiden blei han med i en gruppe som fikk tilslutten i 1891 om å bygge et Tempel i Kristiansand der det skulle holdes "alle konsern her". Etter at den opprinnelige planen blei avlyst blei en ny plan lagt fram og utarbeidet i Oslo (Profeten s 213). Denne planen blei ført fram i Høgesterad (Tempelbygningen blei ført fram i 1892) og blei vedtatt i 1893.

Det var ikke tilfeldig at denne planen blei vedtatt i Oslo. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893.

Det var ikke tilfeldig at denne planen blei vedtatt i Oslo. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i Oslo. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893.

Det var ikke tilfeldig at denne planen blei vedtatt i Oslo. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i Oslo. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i Oslo. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i Oslo. Det var ikke tilfeldig at den blei vedtatt i 1893.

VI SPREDNING I NORGE

A Lokalisering av menigheter eller tilhengere

Domsbasunistene har nok aldri nådd opp i store tall. Men i si tid fantes de likevel ganske mange steder i Norge. Her skal jeg gi en oversikt over hvor jeg har registrert sektmedlemmene eller i alle fall interesserte (det er ikke uten videre lett å skjelne, alltid).

Arendal, Kragerø og Larvik er allerede nevnt. Hvorvidt det var noen egentlig samfunnsdannelse i Larvik før og etter Reinertsens Bellevue-opphold skal være usagt. I Risør var det også ei ellr to grupperinger (Tempelsvøben s 183 og 186). I Oslo fantes det også en menighet. En Andreas Hedum omtaler i et brev "Alle vennene her" (s 132 f). Ei lita gruppering skal ha eksistert i Skien (Profeten s 31), dessuten en eller flere personer i Holmestrand (Tempelsvøben s 213).

Om det er noen tilfeldighet at samtlige steder, med et visst unntak fra Skien, ligger på kystlinja fra Oslo til Arendal, skal jeg ikke ha sagt noe om.

Før jeg går over til det andre hovedutbredelsesområdet, kysten av Nord-Norge, skal det bare nevnes at det også foreligger brev til Tempelsvøben fra Lesjaskog og "Romsdals Amt" (s 237). Det skal også ha eksistert tilhengere i Os i Østerdalen (Aasli - Samuelsen s 21).

I 1897 skreiv biskop Bøckmann i Tromsø i sin årlige rapport til departementet at blant de mange åndelige bevegelser som spredte seg ut fra fiskeværa var også Reinertsens retning "der nærmest maa betegnes som religiøst vanvid". Den hadde hovedsete på Flakstad, dessuten fantes den i Lenvik og på Ibestad, foruten hist og her. I landets nordligste stift var altså domsbasunismen så utbredt at biskopen fant å måtte informere "kirkestyrelsen" om forholdet. Ut fra det materialet vi finner i Tempelsvøben, ser det ut til at Bøckmann ga et rett inntrykk. Flakstad var nok hovedsete

for bevegelsen den gang. I 1900 hadde den lokale menigheten 119 medlemmer (Aasli - Samuelson s 22) og fikk snart egen kirkegård. (Se Lofotposten 06.09.28 "Fra Flakstad) Forøvrig fantes bevegelsen endel andre steder. I Vandve i Dønna prestegjeld (Aasli - Samuelson, s 21) og i Slapøyvær i Herøy, hvor den bare blei en episode. (Se "Fra Nordland og Finnmarken". Tromsø stiftsårbok 1916, Kra 1916, s 45)

I Lofoten fantes det domsbasunister foruten i Flakstad også ei tid i Buksnes (Ola Berg, Buksnes bygdebok, bd 1, 2. opplag (uten år og sted,) s 325).

Ibestad er nevnt, og også på Dyrøy, litt lengre nord, ser det ut til å ha vært ei viss tilslutning. (Tempelsvøben s 236 f) En O F ønska skrifter til utdeling. Han fortalte om en gammel lekpredikant som talte sterkt mot "Svøben". (s 280)

Sannsynligvis fantes noen på Tranøy (s 295). I Lenvik har domsbasunistene i alle fall de seinere ti-åra blitt kalt "ånereinere" (opplyst av Arvid Hanssen, Finnsnes). I Berg på Senja fantes en eller flere tilhengere (s 279), og fra Balsfjord skrev J M Fredriksen og ba om flere skrifter til å dele ut. (s 280)

Minst to tilhengere/sympatisører kan sannsynligvis lokaliseres til Trollvik i Kåfjord, Mikal Andersen og Hans Edvard Olsen (s 183 f, 224). Olsen blir i folketellinga i 1900 omtalt som dissenter (tilhørte intet samfunn).

I Finnmark fantes det domsbasunister flere steder. I 1898 blei "vor menighet i Finnmarken" omtalt (s 303 f). Tempelsvøben gjenga brev fra Jens Olai Martinussen i Skarsvåg (Nordkapp) (s 184) til J G i Vardø (s 240), og likeså et fra H M H bare med Finnmark som stedsangivelse (s 236). Nok en finnmarking, E M T (s 224), ønska mye materiale til utdeling "thi dem vil her finde så stor utbredelse som mulig".

Men at Reinertsens lære var omstridt, får vi også greie på i "Tempelsvøben", som hadde ei påfallende åpen linje overfor kritikk.

I 1892 inneholdt bladet et brev fra Eilert Ingebrigtsen i Komagfjord (Altafjorden). Han ønska ikke å få bladet tilsendt. Det hadde vært årsak til at flere hundre sjeler var blitt forført. "Det er en stor sorg for oss at denne Djævelens etterfølger skulde faa stifte en menighet blandt os" (s 193). Hvilket geografisk område disse formentlige flere hundre og den omtalte menigheten hørte hjemme i, er usikert. Komagfjord er det ikke, så uttrykket må ha en eller annen mer generell referanse, f eks til Finnmark eller Nord-Norge.

I dag fins det ingen domsbasunister på de fleste av disse stedene. Hovedtyngden holder til i Vågan med anslagsvis 250 medlemmer (iflg sokneprest Schjem i Vågan), og Flakstad med 116 (Aasli - Samuelsen, vedlegg IV). Noen få fins i Lenvik, særlig i Rossfjord (iflg res kap Nordli, Lenvik). En del skal ha flyttet til Lofoten i tida rundt 2. verdenskrig (iflg Arvid Hanssen). Jeg vil anta at på de fleste steder var antallet for lite til å være levedyktig. Tempelsvøben gir også av og til inntrykk av at tilhengerne ikke er så stabile. (s 311)

B Grunner til bevegelsens spredning

En kan spørre seg om hvorfor ei så spesiell sekt som domsbasunistene fikk oppslutning mange steder. I dette avsnittet skal jeg antyde mulige svar.

Gunnarson har påvist at det var levende forventninger om Jesu snare gjenkomst og opprettelse av tusenårsriket både i statskirkelige og frikirkelige miljøer i 1880-åra (s 32-47). Både darbyismen og adventismen kom til Norge i 1870-åra. Deres apokalyptiske forventninger har hatt betydning, også for grupperinger innen Den norske kirke. Heller ikke den utrettelige "verdensevangelist" Fredrik Franson må glemmes, mannen bak Det norske misjonsforbund.

Presis kunnskap om hva denne forventninga betydde for fromhetsliv og religiøse holdninger har vi vel ikke. Men Gunnarson hevder at "vekkelseslivet" på Sørlandet var prega av dommedagsventing og mener at dette ga grunnlag for oppslutning om Reinertsen der. Om dette stemmer, bør det vel også gjelde de øvrige stedene på Østlandet.

Vi kjenner ikke til noen tilsvarende dommedagsventing i Nord-Norge. Likevel fant Reinertsen sannsynligvis flere tilhengere der enn sørpå. Men en viss type stoff i Tempelsvøben kan antyde ei forklaring på dette. Bladet kom nemlig med sterkt kritikk av endel nord-norske prester og beskyldte dem for griskhet og ubarmhjertighet. Nesten alltid rette denne polemikken seg mot prester på steder der det fantes domsbasunister.

Spesielt hardt gikk det ut over Lenvikspresten, Abraham Larsen, og Ibestadpresten, Bendiks Blom. Larsen blei stadig anklaga for griskhet (s 264 og 279). Amund Waag, som overtok som leder for Guds menighet etter Reinertsens død, skreiv at han ikke ville godta at folk meldte seg ut av kirken. Begrunnelsen for utmelding ser ut til å ha vært at man ikke hadde råd til å betale de fastsatte avgiftene til presten. Larsen skal også ha holdt preken mot Reinertsen og Waag og skildra dem som "skrekvens mænd".

Om Ibestadpresten skreiv bladet at han "indga efterkrav til

sagfører og pantede de fattige af sine menighedslemmer", altså for skyldige avgifter (s 295). Det var visstnok mange på Ibestad som leste Tempelsvøben og flere hadde "vendt sig bort fra" Blom på grunn av økonomiske forhold. Han hadde på sin side i foredrag beskyldt både Reinertsen og Waag for usedelig liv og "volte vor læres tilhengere der stor forfølgelse". (s 297)

Også presten i Herøy gikk sterkt ut mot de to. (s 297)

Beskyldninger mot andre prester fins på s 263 f og 295.

Det er vanskelig å kontrollere disse opplysningene i detalj. Men at Larsen var en omstridt mann går fram av kallsboka i Lenvik. At økonomiske spørsmål hadde betydning for folks holdning til geistligheten, har jeg påvist i annen sammenheng (Se "Bispeembedernes Ophævelse", s 16 ff).

Nå har kan nok spørre om jeg med dette har belagt at misnøye med prester av økonomiske årsaker var grunn til sympati for/tilslutning til domsbasunistene. Det kan jo tenkes at beskyldningene heller er ei etterhands legitimering av bruddet med statskirken. Eller at det skyldes personlige motiver hos Waag. Dette lar seg ikke slå fast med sikkerhet ut fra de foreliggende kildene. Men jeg har vanskelig for å forstå at polemikken ikke gjenspeiler økonomiske forhold som kan ha medvirkta til brudd med Den norske kirke. Dette passer godt sammen med den omstendigheten at vi aldri finner polemikk mot Flakstadpresten, på tross av at Flakstad var bevegelsens nord-norske hovedsentrum. Også her har det vært rivninger med presten, men på andre felter. Muligens kan en lokal karismatisk lederskikkelse ha hatt betydning for bevegelsens rotfeste her. (Aasli - Samuelson s 46)

Enda en faktor kan ha vært av betydning for utbredelsen av Guds menighet. Det er et faktum at både Reinertsen og Waag var imot ikke-religiøse innslag i lesebøkene i folkeskolen. (Tempelsvøben s 250 og 312. Se dessuten Reinertsens brosjyre Sandhed, retferdighed og Ret! Kra 1888, s 7 f)

Waag harselerer med P A Jensens lesebok. Innføringa av dette leseverket vakte som kjent en hel kulturstrid over

store deler av landet i 1860-åra. (Se f eks Roar Sanderud:
Fra P A Jensen til Nordahl Rolfsen, Oslo 1951, s 26-52) NB!
Muligens kan domsbasunistene ha fanga opp enkelte rester av denne motstanden. I Guds menighets skole i Flakstad bruktes i alle fall Det nye testamentet som lesebok, slik man mange steder hadde gjort det i den offentlige skolen fram til 1860-åra. (Tempelsvøben s 311 f, Aasli - Samuelsen s 30-32)

C Arbeidsmetoder

Det er et påfallende trekk at domsbasunistenes ledere hadde svært mange kontakter rundt i landet. En del brev og hilsener er nevnt tidligere i framstillinga, men det fins atskillig flere. Muligens reiste lederne mye, vi veit i alle fall at Waag besøkte Flakstad i 1899. (Aasli - Samuelsen s 22)

Allerede mens han oppholdt seg i Chicago prøvde Reinertsen å etablere forbindelser i Norge. Bl a gjenga Domsbasunen et brev fra sekretær Harald Nuken i "Menigheden for troende og døpte i Trondhjem" som ikke ønska tilsendt flere blader og skrifter. (s 53, datert 15.06.86) Samme holdning inntok en mann i Kristiansand som dermed blei omtalt som "Dragens tjener".

En Christian Jensen fra Larvik trodde derimot på Reinertsen. Kona hans hadde vært adventist, men etter å ha lest Domsbasunen gikk hun ut av dette samfunnet. (s 252, datert 02.02.87)

Disse tidlige kontaktene fikk Reinertsen sannsynligvis i det norske miljøet i Chicago. Forbindelsene mellom norske miljøer i USA og Norge var gode. (Se Nils E Bloch-Hoell: "The Impact in Norway of American religious Dissent" i Sigmund Skard (red): Contagious Conflict, Leyden 1973, s 214 - 232)

I alle fall blei disse forbindelsene som lederne blant domsbasunistene fikk, effektivt utnytta. Mange fikk tilsendt materiell (Domsbasunen, Tempelsvøben og diverse pamfletter) uoppfordra og endel svarte negativt. Men flere ba også om materiell til utdeling. Et forhold var gunstig

for spredninga: Alt stoff fra Guds menighet var gratis. Tilhengere både i Norge og USA sendte nemlig rikelig med penger. Bl a fortelles det om en arbeider i Kristiania som sendte 800 kroner han hadde arva. (Profeten s 26, se også Tempelsvøben s 100) I følge Gunnarson kom Tempelsvøben i et opplag på 12 000 (s 50).

De nord-norske fiskeværa ser ut til å ha vært velegna steder å spre menighetens budskap på. Ansamlingene av mennesker under de store sesongfiskeriene i Lofoten og Finnmark var ypperlige spredningskanaler for nye ideer, jfr biskop Bøchmanns uttalelser om domsbasunistenes spredning. Vi kan vel regne med at ikke minst religiøst labile elementer blei gjenstand for påvirkning.

Den vide geografiske utbredelsen av Guds menighet i Nord-Norge, fra Vardø til Dønna (Helgeland), vitner om effektiviteten.

Gunnarson forteller at han som ung opplevde Reinertsen som predikant i Bergen (s 49). Men ellers kjenner vi ikke til om han eller andre i menigheten virka noe særlig som omreisende predikanter i Norge.

VIII SAMMENFATNING

Domsbasunismen hadde altså to hovedutbredelsesområder: Strekninga fra Oslo til Arendal og endel steder langs den nord-norske kysten.

Kanskje kan dommedagsventing i større eller mindre grad forklare tilslutninga på Sørlandet og Østlandet. Trekk i kildende kan tyde på at misnøye med en del prester av økono-miske årsaker kan forklare noe av oppslutninga, men jeg vil anta at årsakssammenhengen er mer kompleks enn som så. Muligens kan motstand mot P A Jensens lesebok og andre trekk ved skoleutviklinga ha bidratt til at enkelte har sluttet seg til menigheten. Hvis disse tre forholda har noe for seg, kan det i tilfelle bety at retninga hadde mer til felles med andre grupperinger enn dens eksclusive sjøfelles forståelse umiddelbart skulle tilsig.